

Mayın beşində Azərbaycanın tanınmış yazıçısı Əlabbas 58 yaşını tamamladı.

80-ci illərdə ədəbiyyata gələn Əlabbasın "Kişilik" adlı ilk hekayəsi 1981-ci ildə "Ulduz" jurnalında çap olunub. 1989-cu ildə ilk kitabı "Gümüşü gecələr" işıq üzünə çıxaran yazıçının 1993-də "Güdaz", 2001-də "Uçurum", 2004-də "Qiyamçı", 2007-də "Sonun başlanğıcı", 2008-də "Mən Qarateli sevirdim", 2010-da isə "Qaraqovaq çölləri" adlı topluları araya-ərsəyə gəlib. Əsərləri türk, qırğız, rus və ingilis dillərinə tərcümə olunub. Doğum günü ərəfəsində yazıçı ilə olan söhbətimizi oxuculara təqdim edirik.

- Az qala 5 ildir, özünüz dediyiniz kimi, "yaralı ürəyinizin yazdırdığı", qələminizdən kağızlara süzülən o həyatı anları, bədii dildə desək, nəsr əsərlərinin çapını görmürük. Əlimizdə olan son kitabınız 2010-da nəşr olunan "Qaraqovaq çölləri"di. Niyə mətbuatdan uzaqsınız? Bizləri və oxucularınızı niyə yazdıklarınızdan məhrum etmişiniz? Olmaya usandınız, yorulduunuz? Amma bildiyimiz, tanıdığımız Əlabbas bəy qələmdən əl çəkməz.

- Desəm, səbəblər sırasında siz sadalayanlar yoxdu, yalan olar, intəhası bu dünyanın daşı necə qoyulubsa, heç də hər şey göründüyü kimi deyil. Hətta göz önündə olanlar da. Azca diqqət türü şeylər üzə çıxarır. Hazırda əlimin altıda çapa hazır üç kitabım var. Cavanlıq çağları və özünü oda-közə vurmağın o vaxtki ləzzəti olsaydı, onları vaxt itirmədən oxucu ünvanına göndərərdim. Amma indi nə

yazılarımda gen-bol bəhs etdiyimdən daha kimisə yormağ fikrində deyiləm, onu deyə bilərəm ki, istənilən əsərdə sözün hər bir mənasında yazıçının özü var. İrili-xırdalı bütün hadisələr bu və ya digər dərəcədə onun şəxsən başına gələnlər, yaxud da eşitdiyi, gördüyü, şahidi olduğu, köhnə avazla deyilmiş olsa belə, yaradıcılıq süzgecindən keçirərək özünü küleşdirdiyi olaylardır. Əsər bunsuz necə etə-qana dola bilər? O hadisələrin içində olma-ya-olmaya oxucunu necə inandıra bilərəm ki, həqiqət anı hardadı? Hətta sıradan olan bir teleaparıcının məsələyə ani müdaxiləsi hər şeyin rəngini, məcra və axarını bircə anda dəyişə bilər, hadisə və surətlərin müəllifi və Allahdan aşağı yaradıcısı olmağın özü görün nə deməkdir. . . Yox eğer heç nəyə münasibət bildirmədən istənilən bir hadisə və əhvalatı danışsansa, onda da azından bir nağılçı qismində iştirakçıya çevrilirsən. Dəxli

"Yazıçı həm hər yerdə olan, həm də heç yerdə olmayan Tanrı kimidir"

"Mən və mənsub olduğum səksənincilər nəslı, süfrə başına yığılanda artıq onu yığışdırırdılar"

də varsa, bircə o istək yoxdu. Gənlik illərində o sualı heç vaxt özümə vermədim ki, niyə və kimin üçün yazıram. Amma bu gün tək yazı masasına əyləşməzdən qabaq deyil, elə vaxt-bivaxt özümə verdiyim ilk sual məhz odur: niyə yazıram? Əgər hamı da olmasa, lazım olan adamlar artıq səni tanıyırlarsa, qabında, qafanda olana bələddirlərsə və sən də bunu əlinin içi kimi bilirsənsə, onda məhz indiki mənzərə yaranır. Elə görünür, daha yazmırsan. Amma gəl o tərəfini də fikirləşək: mən heç yazmayan adamda da günah görmürəm. Məsələ, guya, kitabın sayında, əsərin çoxluğundadı? O sözü də mən deməmişəm ha, az olsun, saz olsun. Bura o da əlavə olunsun ki, yazı-pozunun müqabilində bu gün sənə bir quruş da verən yoxdu, onda kimi qınaya bilərəm? Gözəl yazı insan idrakının ən zil və son pərdəsində yaranır. Belə olduğu halda əzab-əziyyətlə araya-ərsəyə gətirdiyin məhsul sənə az da olsa ağız şirinliyi, can rahatlığı gətirmirsə, onda belə çıxır ki, bilib-bilə hambalçılıqla məşğulsan? Hamballar da ki, inadı qırılmış, mübarizə əzmi sönmüş, köləliyi könüllü şəkildə qəbul edən, bütün insani dəyər və hüquqlardan məhrum insanlardır. Son illərdə yazdığım "Qul" hekayəsini oxusan, bu söhbətə qulaq asmağa ehtiyac da qalmaz. Orda demək istəmişdim ki, ən azı zəmanənin öz tövr-halı insanı o yola itələyir. Cəmi şüurlu bəşər övladının birinci istəyi ən azı içindəki azadlığı qoruyub saxlamaqdır. Hekayənin qəhrəmanını da onu öz yazıları ilə qorumağa can atır, amma sonda tale onu qul bazarına aparıb çıxarır.

- Bildiyim qədər, hər bir ədəbiyyat nümunəsi nə qədər təkəkkürün, düşüncənin məhsulu olsa da, hər bir yazıçının gördüklərini, göz və ya qulaq şahidliyi etdiyi nəsələri qələmə alır. Sırr deyilsə, hansı əsərinizin qəhrəmanı özünüzsünüz? Yaxud hansı əsərin süjet xəttinin bilavasitə iştirakçısı və ya şahidi olmusunuz?

- Siz mənə onu soruşmayın, soruşun ki, hansı əsərimin qəhrəmanı özüm deyiləm? Bu haqda publisist

deyil. Məndə elə olmayıb ki, nədənsə çəkinib qələmi yerə qoyum. Bu gün olsa-olsa bədii ədəbiyyat özünün əbədi və əzəli missiyalarından daha çox birini - oxucunun bədii zövqünü formalaşdırmaq missiyasını yerinə yetirməklə məşğuldur. Bu baxımdan sözügedən sahədə fikir azadlığının olduğunu kimsə dana bilməz. Faktır ki, çoxdandır qəzet-jurnal səhifəsi ağı çıxmır.

- Qırx ilə yaxındır ki, ədəbiyyat adlı bir yurd-yuvanın, bir ocağın sakinisiniz. Ümid yeri bilib ucalığına söykədiyiniz, ocaq yeri bilib odalovuna isindiyiniz ədəbiyyatdan bəkləntiniz, umacağınız nədir? Nəyi arzuladınız, nəyi istədiyiniz ki, bu ucalığa gedib çatdınız? Bugünkü gündə gəlib çatdığınız məqamdan razısınızmı?

- Əslində umacaqlarımı dedim. İndiki halda mənim istəyim nə ola bilər axı? Hər bir insana olduğu kimi, yazıçıya da öz layiq olduğu halal haqqı verilsin. İnanın ki, yaxşı əsərlər də onda yaranar. İndi baxın: əsəri yazırsan, bir əziyyət, onun elektron variantını hazırlayırsan, ikinci əziyyət, korrektor redaktə də o biri yandan, sonra gəlir çap problemləri. . . Kitabı ən azı yəndən bir dəfə oxumalısan, pul tapıb onu nəşr etdirməlisən. Tutaq ki, lap bunu da elədin. Bəs sonra? Sonra da tirajı aparıb evin bir küncünə yığıb yavaş-yavaş onu dost-tanışa paylamaq

ses nəticəsində həm də son bir əsr ərzində formalaşmış nəsr dilinin yerini molağı dilli tutdu. Nəzarətsizlik ucbatından indi bütün FM-lər də, telekanallar da o dildə danışır, qəzet və kitabların əksəriyyəti o dildə çıxır.

Burda söhbət 2000-ci ilə qədər və ondan sonrakı dövrün ədəbi-bədii prosesindən gedir. Nə qədər qəribə olsa da, Azərbaycan ədəbiyyatının zinəti sayılan yüksək əyərli nəsr nümunələrinin böyük əksəriyyəti məhz sözügedən dövrə qədər mövcud olan köhnə nəsr mexanizmi ilə yaradılıb.

Əgər dediyiniz kimi, bir nasir olaraq mən bu gün hansısa ucalıqda qərar tutmuş kimi görünürəmsə, hərçənd heç də belə düşünmürəm, bunu yalnız Yazıya ilahinin lütfü və qisməti kimi baxmaq, ona bu yolda əvəz-dilməz bir vəsilə və canlı kimi yanaşmaq, bu xalqın yüksək mənəvi dəyərlərinə az-çox işıq tutmaqla nail olmuşam. O da eğer olmuşamsa. . .

- Çağdaş ədəbiyyat haqqında düşüncələriniz, və gənc yazarlara tövsiyələriniz?

- Nə qədər kədərli olsa belə, artıq illərdi özümü gənclərin sırasında görmürəm. Deməklə deyil, çox şeylər daha arxada qalıb. Yaş iyirmi deyil, iyirmi beş deyil, yol yoxuşa dikləndi. Elə bil ağır yazıçı qılıncının altından iyirmi-iyirmi beş yaşda keçdiyim o yazıları - "Köhnə kişi"ni, "Gözmuncuğu"nu, "Cadugər"i yazan mənə olmaşam. Hərçənd düşünürəm ki, o vaxt o ideya-məzmun, o cür yoğurub-yapma hardan ağıma gəlib, görəsən? Bu sözü mənəndən adıçəkikən əsərləri yazdığım yaşdakı həmkarlarım haqda suala cavab istənilməsinə görə deyirəm. İstedadlı gənclər var, çoxdu onlar. Hiss olunur ki, dünya ədəbi arenasına çıxmaq imkanları da az deyil. Aralarında dil bilənləri, ecnəbi ölkələrin ədəbi orqanları ilə əlaqədə olanları var, müxtəlif layihələr çərçivəsində işbirliyi yapırırlar. Bu, əsas verir ki, gələcəyə və gənclərə ümidlə baxasan. Onlar haqda başqaları üçün də maraqlı olan fikir və iradlarım var, amma kimsə buna yekəxanalıq, kimsə özündən müştəbəhlik kimi baxır deyənə, telefonla əlaqə saxlamaq mənə daha rahatdı. Kənan Hacı, Alpay Azər, Natiq Məmmədli, Mübariz Ören, Fərid Hüseyn, Ayxan Eyvaz, Cavid Zeynalı, Səxavət Sahil, Fariz Yunuslu vaxtaşırı zəngləşdiyim və izlədiyim imzalarlıdır.

- 60 yaşın astanasında, 58 yaşın zirvəsində Əlabbas bəy geriye baxanda nələri görür? Giley-güzəriniz varmı? Qazandığınız və itirdikləriniz nə olub bu ömür-gün yolunda?

- Ədəbiyyata mənəmlə bahəm gələn səksənincilərin artıq hamısı altmış yaş ərəfəsindədi. Onunla vidalaşanlar da var, qarşılaşmağa hazırlaşanlar da. Yaşın elə bir vaxtı gəlib çatıb ki, qəribə görünsə də, kimsədən seçilməməyə, böyük yazıçı ordusuna qovuşub gözəndə itməyə çalışırsan. Tək yazıçı ordusunamı? Deyərdim ki, yox. Elə hamıya. Amma bu yaşın ən əlahiddə özəlliyi və qəribəliyi həm də orasındadı ki, gözələrin zəifləyən vaxtında tək keçib gəldiyin yaradıcılıq yolunu deyil, ümumiyyətlə, arxada qalanları, olub-olanları həmişəkindən daha aydın, necə deyirlər, qara şumda qara quzunu seçən tək görürsən.

O şeyləri ki, mən qazanmışam, onları təkə istedadla əldə etmək olmur. Qətiyyət, iradə, inadkarlıq, mübarizə əzmi, döyüş ruhu olmadan hansı qazancdan söhbət gedə bilər? Giley-güzərə gələndə isə, dediyim kimi, haqqı verilməyənlərdən biri və bəlkə də, birincisi yazıçıdır. Aktyor heç olmasa seriallara çəkilməklə, jurnalist qəzetçiliklə, müğənni toy ziyafətləri ilə çörək qazanır. Bəs yazıçı? Dövlət öz ziyalısına cahib çıxmalıdı. Daha üç çap vərəqi həcmində povestə iyirmi altı manat verməklə yox. . .

- Gözümüz, qulağımız öyrəşib, adətən bu cür məqamlarda qarşı tərəfdən sorulan soru, gələcək nəslə arzunuz nədir, olur. Mənsə tamamilə fərqli bir sualla bu söhbətə son qoymaq istərdim. 58 yaşlı Əlabbas arzunuz nədir? Özünüz özünü nəyi arzu edirsiniz? Nələri görmək istərdiniz özünüzdə?

- Bir yazımda dediyim kimi, roman yazmağın süpürgəçilik qədər də hörməti qalmayıbsa, başqa yol yoxdu, səbirlə olsun. . .

Söhbətləşdi: Aysu Cavanşırqızı

qalır. Bunun da adına faydasız əmək deyirlər. Bundan başqa nəyə əli və imkanı çatmayan Azərbaycan yazıçısının bugünkü həyat və fəaliyyəti ən yaxşı halda bundan ibarətdir.

İndi çatdıqlarım heç də arzuladığımı deyil. Hayıf ki, mən istədiyimi yox, olsa-olsa bacardığımı eləyə bildim. Səbəb, bəlkə də, daha çox o oldu ki, zamanın çarxı yenicə çap olunmağa, söz deməyə hazırladığımız bir vaxtda döndü, ictimai-siyasi sistem çökdü, külli-ələm kimi mizan-tərəzi də dəyişdi. İlahi nizamın hökm sürdüüyü söz-sənət dünyasındakı çalxantılar son iyirmi ilin içində milli və mənəvi-etik dəyərləri heç-puç elədi. Bədii ədəbiyyatın obyektivi olan insanın iç dünyası unuduldu, əvəzində cəmiyyəti ciddi ideyalardan məqsədlə şəkildə yayındıran, oturuşmuş dedəbaba əxlaqına zidd əsərlər təbliğ olunmağa başladı, onlardan doqquzunda naturanın bədiiyyəti, hadisəçiliyin isə lirik-psixoloji üslubu üstələdiyi və artan xətt üzrə inkişaf edən bu pro-

Sualınızın növbəti hissəsinə gəlirdikdə, deyim ki, indi kim nə istəyir, yazır. Ağzına gələni yazanlar da az